

הכוח של ילד יהודי

אובדנם הטראגי של ילדי משפחת ביבס זעזע את העולם היהודי. על כוחם הרב של ילדי ישראל שחשוב יותר מבניין בית המקדש, ובעל סגולות נבואיות.

האסון שנגע בכולם

השבוע העם היהודי כולו התאבל על מותם של הילדים כפיר ואריאל ביבס ואימם שירי, הי"ד. זה כבר יותר מ-500 ימים של מלחמה קשה, שמהיום הראשון שלה קרו טרגדיות איומות ומאז אנו חיים את הכאב והאובדן, ולמרות כל זאת, כשזה הגיע לסיפורם של שני ילדים קטנים, הדבר הזה זעזע כל יהודי בעולם.

בתופעה הזאת אנו רואים שעד כמה שכל אדם הוא יקר וחביב ביותר בעם היהודי, הרי כשזה מגיע לילדים זה ברמה אחרת לגמרי, הם "יקרים שביקרים". מה המיוחד בילדים שהיהדות מייקרת אותם כל כך?

בפרשת השבוע, תרומה, אנו למדים לראשונה על ציוויו של הקב"ה "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם". הקב"ה מבקש מכל אחד מאיתנו לבנות לו בית שעל ידו הוא ישכון איתנו ובתוכנו.

הרמב"ם פוסק שכשזה מגיע לבניין בית המקדש, כל אחד מחויב להשתתף בבניין הבית בגופו: "הכל חייבין לבנות ולסעד בעצמן ובממונם אנשים ונשים". וכי קלה היא, זוהי הדירה לקב"ה שבו יהיה "ושכנתי בתוכם". למרות זאת הרמב"ם ממשיך ואומר: "אין מבטלין תינוקות של בית רבן אפילו לבנין בית המקדש" (הלכות בית הבחירה א,יב). אפילו אם בנין בית המקדש ידחה בגלל זה, אסור לבטל רגע אחד מלימוד תורה של ילדי ישראל.

מדוע? אומרת הגמרא כי ללימוד התורה של ילדי ישראל יש מעלה מיוחדת

שאותה לא מוצאים אפילו אצל התנאים או האמוראים. התורה שלהם היא "הבל שאין בו חטא" (שבת קיט, ב). ההבדל בין ילדים לפני בר ובת מצוה לבין מבוגר הוא שהילדים הם בגדר "קטנים" ולכן הם לא מחוייבים במצות, וכתוצאה מכך הם לא שייכים לחטא, כי רק מי שמחוייב ולא מקיים נקרא חוטא, אבל אותו ילד שלא מחוייב בשום מצוה, ממילא אין עליו שום חטא.

על חטאים נאמר "עונותיכם היו מבדילים ביניכם לבין אלקיכם" (ישעיהו נט, ב). דהיינו, כל חטא שאדם עושה יוצר מרחק מסוים בינו לבין הקב"ה, ולכן כשמבוגר לומד תורה, אפילו שהוא לומד תורה לשמה, עדיין התורה הזאת יוצאת מפיו של אדם שהקשר שלו עם הקב"ה הוא לא חלק. מה שאין כן אלו שלפני בר מצוה, אצלם זהו "הבל שאין בו חטא". הלימוד תורה הוא טהור, ולכן הלימוד שלהם חביב אצל הקב"ה יותר מבניין בית המקדש. ואדרבה מוסיף הרבי, כדי שהבניין יהיה בהצלחה, דהיינו, כדי שעם ישראל יזכה שהקב"ה ישכין את שכינתו בתוכו, בשביל זה צריך ברכה מיוחדת.

כפי שאנו מוצאים בבניין המשכן, שאחרי כל הבניה היו צריכים להגיע ל"ויברך אותם משה, יהי רצון שתשרה שכינה במעשה ידיכם" (פקודי לט, מג רש"י). לימוד התורה של הילדים זוהי הסגולה שבזכותה תשרה השכינה בבית המקדש (משיחת כ' מנחם אב תשל"ט).

כיצד ילדים עזרו למרדכי?

אבל בחביבות שיש לילדי ישראל יש משהו יותר מזה. בעוד שבועיים בדיוק נחגוג את חג הפורים. בסיפור של המגילה ישנו סיפור שהמדרש מספר על מרדכי היהודי. כשנודע למרדכי על גזירת המן, שהמלך חתם על גזירה שביום אחד כל עם ישראל שנמצא תחת מלכות אחשוורוש ביום י"ג באדר שכל גוי יכול לצאת להרוג חלילה את השכן היהודי ולקחת את הביזה עבורו, הוא יצא לרחוב העיר וראה "שלשה תינוקות שהיו באים מבית הספר", ילדים יהודיים חוזרים מה'חדר'.

הוא רץ אחריהם וביקש מהם "פסוק לי פסוקך" תגיד לי איזה פסוק למדת היום ב'חדר'. הילד הראשון אמר לו את הפסוק: "אל תירא מפחד פתאום ומשואת רשעים כי תבוא". הפסוק מספר משלי (ג, כה) אומר שאל לנו לירא מפחד שנופל עלינו לפתע פתאום, כמו גזירת המן שהגיעה בזמן שהיהודים חיו בשלווה וברוגע תחת מלכות אחשוורוש.

מרדכי רץ אחרי הילד השני ושאל אותו מה אתה למדת היום. השני ענה שהפסוק האחרון שלמדנו היום בבית הספר הוא "עוצו עצה ותופר דברו דבר ולא יקום כי עמנו א-ל". זהו פסוק מהנביא ישעיהו (ח, י) שאומר ששונאי ישראל יכולים לעוץ עצות נגד עם ישראל אבל הקב"ה יפר את עצתם, ושום דבר מהתוכניות שלהם לא יקום, (ממש כמו הפצצות שהנוחו באוטובוסים בשבוע שעבר במרכז הארץ). מדוע? "כי עמנו א-ל", כי ה' איתנו.

מרדכי לא הסתפק בכך והוא עצר ילד שלישי ושאל אותו מה אתה למדת? הוא הוסיף עוד פסוק מהנביא ישעיהו "ועד זקנה אני הוא ועד שיבה אני אסבול אני עשיתי ואני אשא ואני אסבול ואמלט" (מו, ד). הפסוק הזה אומר שגם בעת זקנה, דהיינו, שזה כבר לא כמו ביציאת מצרים שאז היתה לידת עם ישראל, כעת העם נמצא בגלות, והטבע כאילו שולט עליו, כמו אדם שמזדקן עם הגיל, בא הפסוק ומלמד אותנו שגם כאשר עם ישראל בגלות, כשהמצב נראה כאילו הטבע שולט בנו והעם הולך ונחלש, עדיין הקב"ה מבטיח שהוא ישא אותנו ויסבול אותנו, דהיינו שייתן לנו כל הצרכים שלנו ובעיקר "ואמלט", הוא יציל אותנו מכל הצרות.

כשמרדכי שמע שלשה פסוקים משלשה ילדים שונים וכולם עם אותו מסר שאין מה לפחד והקב"ה יציל אותנו, הוא "שחק והיה שמח שמחה גדולה" (אסת"ר פז, יז).

ילדים במקום נביאים

מה עומד מאחורי השיטה הזאת של "פסוק לי פסוקך" לשאול ילד מה למדת היום?

מאז שעם ישראל נהיה לעם ועד ימי בית שני היו לעם ישראל נביאים, ותמיד כשהתרגשה חלילה איזו צרה הם מיד פנו לנביא שיגיד להם את דבר ה'. מדוע זה קורה, ומה ה' רוצה שנעשה כדי לבטל את הגזירה. פעמים רבות קרה שהנביאים היו אלו שהודיעו לעם מראש מה יקרה אם חלילה לא נלך בדרך ה' וכו'.

בסיפור של פורים קרה משבר, באותם ימים בשושן לא היו נביאים, ולכן מרדכי פנה לילדים הקטנים, כי מה שיוצא מפיהם זהו "מעין נבואה" (לקו"ש כ"א ע' 206). הילדים הם הנביאים הקטנים שלנו, ולכן כשרוצים לקבל כעין תשובה מהקב"ה מה לעשות באיזה שהוא מצב, או לדעת האם צריך לפחד מדבר שקורה, אנו פונים לילד, "הבל שאין בו חטא" שהוא יותר מחובר לקב"ה מהמבוגר. מוסיף הרבי ואומר האהבה הטהורה שיש לילד כשהוא פונה לקב"ה מעוררת אצל הקב"ה אהבה בדומה לזה בבחינת מידה כנגד מידה, והיא גורמת שהקב"ה יחזיר לנו אהבה ללא תנאים.

את ההנהגה הזאת של "פסוק לי פסוקך" אנו מוצאים בעוד כמה וכמה מקומות בתלמוד, ולא רק יהודים השתמשו בזה אלא אפילו גויים.

מסופר בגמרא על אירוע שקרה 400 שנה אחרי פורים, כשרומא החליטה להחריב את בית המקדש השני הם שלחו את נירון קיסר בראש צבא רומאי כדי שהוא יחריב את בית המקדש. (נירון התפרסם בעולם בזכות הסיפור שכשרומא בערה באש הוא עמד וניגן על כינור, אולם היסטוריונים טוענים שהסיפור לא קרה).

ביהדות הוא התפרסם בזכות סיפור שונה לגמרי. הגמרא מספרת שבזמן המצור על ירושלים, כשנירון קיסר הגיע, הוא עשה לעצמו סימן [?] הוא ירה חיצים לכל ארבע רוחות השמים וכולם נפלו לכיוון ירושלים. הוא ראה בכך סימן ראשוני שירושלים צריכה להיחרב.

אבל הוא לא הסתפק בכך. הוא מצא תינוק יהודי וביקש ממנו "פסוק לי פסוקך", הוא השתמש באותה טכניקה שמרדכי השתמש מאות שנים לפני כן בשושן. הילד ענה לו: "ונתתי את נקמתי באדום ביד עמי ישראל"

(יחזקאל כ"ה י"ד). במילים אחרות, אתה האדומי תחריב את ירושלים ואת בית המקדש, אבל הקב"ה ינקום את נקמתו מידך.

אמר נירון קיסר, הקב"ה רוצה להחריב את ביתו על ידי ולרחוץ את ידיו על ידי, דהיינו הוא נירון יעשה את העבודה השחורה להחריב את בית המקדש ובסוף עוד ינקמו בו. הוא ברח והתגייר ויצא ממנו רבי מאיר, אחד מגדולי התנאים שהאיר את חכמי ישראל בהלכה.

כמה מאות שנים לאחר מכן, מסופר בתלמוד על העבדים של "ריש גלותא". בבבל במשך יותר משבע מאות שנים היה לעם ישראל משהו דומה למלך, הוא היה נקרא "ראש הגולה" והוא היה שליט היהודים בכל העניינים הכלליים בבבל וככזה הייתה לו סמכות שיפוטית להעניש וכו'. כמובן שהעבדים של ראש הגולה לפעמים היו גם אלימים. מסופר בגמרא שפעם הם רצו משום מה להעניש את רב ששת שהיה אחד מגדולי האמוראים. רב ששת היה עיוור, והם החליטו להעמיד בדרכו בור וכיסו אותו במחצלת ואח"כ קראו לו שיבוא, כדי שיפול לתוך הבור. ראה את זה חברו רב חסדא שגם הוא פחד מאותם אלימים ולכן הוא השמיע קול מסוים שעורר את חשדו של רב ששת.

מיד רב ששת פנה לאיזה ילד שעמד שם ואמר לו: "פסוק לי פסוקד". התינוק השיב: "נטה לך על ימינך או על שמאלך" (שמואל ב, ב, כא). זהו פסוק שאומר שאתה צריך לפנות לצד ימין או שמאל. רב ששת מיד הבין שאסור לו להמשיך ישר, וכך הוא ניצל (גיטין סח, א).

גם היום הדרך הבטוחה ביותר לביטול גזירות על עם ישראל זה על ידי חיזוק החינוך היהודי. הזיכרון הכי חשוב ונכון לילדי משפחת ביבס זה לדאוג לכך שכל ילד יהודי שאנו יודעים עליו, עלינו לעורר ולעודד את ההורים שיכניסו אותו באיזו מסגרת יהודית. אירועים ואזכרות זה טוב, אבל מה שבאמת יגרום לשינוי זה עוד ילד יהודי שיודע לומר "שמע ישראל".